

Дино Динев - Джими - „Нетаен агент“

Кортежът беше внушителен. Най-отпред имаше двама полицаи от жандармерията на сини мотори, които, освен че бяха пуснали сигнални лампи с мигаща синя светлина и виещи аларми, свиреха с по една свирка и правеха акробатически жестове с ръце, за да отклонят движещите се автомобили и да проправят път на колите зад тях. Зад мотоциклетите следваше фургон „Ситроен“ с шест или осем въоръжени полицаи, зад него – лека кола „Пежо“ с четирима цивилни от т.нар. Служба за държавна сигурност и минибус с решетки на стъклата, в който на задната дървена седалка седях аз. Двама униформени полицаи с автомати в ръце седяха точно срещу мен и постоянно въртяха глави на всички страни, като че ли търсеха през коя дупка между стъклата мога да избягам. Кортежът не свършваше с мен. Зад нас се движеше още един автомобил с четирима полицейски служители, а след тях – още двама души от жандармерията на сини мотори със сини сигнални лампи. С изключение на минибуса, в който бях, всички останали бяха надули сирените до максимум и хората, които вървяха по улиците, спираха с подчертано любопитство, за да гледат този уличен цирк.

Да! Циркът започваше. Или по-точно, беше започнал много по-рано.

В последните седмици на ноември 1978 година срещите ми с моя контакт от спецслужбата за сигурност DST (ДСТ, Управление за наблюдение на териториите – б. а.) зачестиха. От проведените разговори и задаваните въпроси стигнах до заключението, че някъде е станала издънка. Не чувствах никаква заплаха или страх. Цялата моя дейност на територията на Франция никога не е била насочена срещу тази страна, нито към това, да накърни нейните интереси. С чиста съвест и без задръжки отговарях на въпросите на моя френски контакт.

– Кои от българските дипломати в посолството в Париж имат връзки или работят за Държавна сигурност в България? – пита той.

– Ами всичките – казвам. – Кои френски дипломати, които работят в посолството в София, нямат връзки с френските спецслужби? Всички. Това им е работата – да информират ръководството си за това, което става в страната, в която са изпратени. Всеки по своята специалност: в науката – за съвременните изобретения, във военната сфера, в политиката – за постиженията и намеренията, като тази информация се осигурява повече от журналистите и по-малко от дипломатите.

– Какво мислиш ти – казва той – за Владимир Костов, български журналист в Париж, който неотдавна поиска политическо убежище във Франция?

– Какво искаш да чуеш? – на свой ред го питам аз. – Да ти кажа, че той е предател, изменник на родината, че не е с всичкия си, за да направи такава постъпка. Ще звучи доста помпозно.

Познавах Владимир Костов като много добър журналист, комунист и по всяка вероятност сътрудник на Държавна сигурност, но за мен истината е друга, много по-човешка и достойна за подражание. Владимир Костов имаше син – студент в Париж. Мандатът на Костов изтичаше и неговите шефове от България настоявали той да се върне. Въпреки молбата му да продължат престоя му в Париж до завършването на учебната година на неговия син София отказва. Тогава Костов в името на своето дете, на неговото благоденствие е взел това решение.

След няколко дни по искане на моя контакт проведохме среща в хотелска стая на площад „Мадлен“. В самата стая имаше инсталиран микрофон, а под прозорците на хотела беше паркирана тъмносиня камионетка с матирани стъкла. Без да търся обяснения, разбрах, че разговорът ни ще бъде записван.

– Какво мислят хората от Държавна сигурност по случая „Костов“? – е един от първите му въпроси.

– Доколкото знам, а това го пишеше и във вестниците, от България търсят връзка с Костов. Мисля даже, че и майка му е пристигнала в Париж, за да говори с него.

Този разговор продължи около час и половина. Накрая моят контакт ми каза, че тяхната служба имала информация за моите връзки с българската Държавна сигурност и че би било по-разумно да им сътруднича.

Какво повече можеше да се иска от това сътрудничество, което продължаваше почти десет години. Първият ми ръководещ офицер от френската служба за сигурност DST беше около 55–58-годишен, пред пенсия. Беше стар, опитен френски полицай. При него нямаше директни въпроси или мнения. Средахме се в ресторанти, но никога в един и същ. Обикновено той плащаше сметката, понякога и аз, като той вземаше фактурата за отчитане пред своите началници. Политически беше по-скоро ляво настроен, отколкото да симпатизира на тогавашното правителство на Жорж Помпиду. Взаимно споделяхме любовта и уважението си към генерал Шарл дьо Гол. Вършеше работата си съвестно, методично, като робот. Често повтаряше, че е станал полицай, тъй като не умеел да върши нищо друго. „Освен това – казваше той – държавата отпуска бюджет. Този бюджет ние го изразходваме, но все пак трябва да дадем и някакви резултати, за да оправдаем разходите.“

По-късно, винаги когато се сетех за неговите думи, си мислех, че и в България е същото. Партията възлага, държавата плаща, но накрая иска резултати. Било то верни или неверни.

Възрастният френски полицай се пенсионира и ме представи на наследника си – мъж на средна възраст, елегантен; говореше малко руски. Нищо ново в темите на разговорите или протокола, по който протичаха срещите. Средахме се в по-скъпи и луксозни ресторанти, където, независимо кой е платил, той грижливо прибираше фактурите. Третият и последен ръководещ офицер беше млад, около 30-годишен, доста амбициозен. Беше симпатичен, с лек акцент от Южна Франция, което му придаваше допълнителен чар. Ходеше скромно облечен и срещите ни се провеждаха в евтини кафенета или малки ресторанчета. Разказвахме си вицове и истории.

За нито един от тримата не знаех нищо повече от това, което те самите ми казваха. Да ги разпитвам за тяхното минало, настояще, за семейното им положение или политическата ориентация, би било нелепо и компрометиращо за мен. Повечето от разговорите, водени с тях, бяха без никаква професионална стойност и за мен, и за тях. Има бюджет – трябва да се изразходва.

По това време живеях в Марли льо Роа. Малко, кокетно градче в западните предградия на Париж, между Версай и Сен Жермен ен Ле. Бях наел голяма къща на три етажа с единайсет стаи, просторна тераса и двор. Самата сграда е била строена по същото време, когато недалеч от нея е бил издиган Версайският дворец. Собственикът на къщата и неин строител е бил главният архитект и изпълнител на отоплителните инсталации в двореца. В мазето на къщата имаше огромна пещ, в която можеха да горят еднометрови дървета. От нея излизаха тухлени канали, които завършваха във всяка стая с тъй наречената „буш де л’ер“ – въздушна дупка, през която топлият въздух от пещта идваше до помещенията. Ако Луи XIV и неговият архитект са позволили някога този вид отопление, то е, защото не са познавали природния газ и енергийните му свойства. До голямата пещ в мазето сегашните собственици бяха инсталирали газова печка, която изпращаше топла вода в железните радиатори в единайсетте стаи. По думите на тогавашната собственичка на къщата, праправнучка на строителя, сградата е много солидна, тъй като е била строена със същите материали, с които е бил изграждан и Версайският дворец. Това ми напомняше много за малка България, където

по времето на комунизма не се строяха замъци, но за сметка на това се построиха много язовири. И там, където се строеше язовир, изникваха като гъби къщички, направени от солидният бетон на язовирната стена.

На партера, където се намираше и кухнята, бяха разположени трапезарията, голям салон и моят кабинет. На първия етаж бяха спалните – моята и на жена ми Моник и двете деца: Сирил – 6-годишен, и Карин – 5-годишна. Втория етаж обитаваха майка ми и баща ми, които бяха дошли от България да ни помагат и да се грижат за децата. На третия етаж живееше моят приятел и съдружник Христо с малката си дъщеричка и майка си, която също изпълняваше задълженията на детегледачка. Да са живи бабите! Срещу къщата се простираше огромен парк с три езера, където някога се е издигал един от най-красивите замъци в околностите на Париж, сринат по време на Парижката комуна от „нашите“ до основи. Казвам „нашите“, понеже думата „комунист“ идва от френската дума „комуна“. Разрушаването на замък в Марли льо Роа е олицетворение на всяка революция, която следва един и същ закон: да се унищожи старото и да се издигне на негово място нещо ново. На мястото на замък в Марли не беше построено нищо и въпреки че лично изпитвах голямо уважение и бях във възторг от комунистите, все пак съжалявах, че са унищожили този красив замък.

АРЕСТЪТ

Във Франция има закони и ред. Най-големият бандит или убиец не може да бъде обезпокояван през нощта. Арестуването става след 6,00 часа сутринта.

На 28 ноември 1978 година, в 5,30 сутринта къщата в Марли льо Роа беше обкръжена от около петнайсет полицаи в бойно снаряжение. Точно в 6,00 позвъниха на вратата. Облякох един халат и се спуснах по стълбите. Знаех, че са те. Посрещнах ги почти с усмивка. Моят контакт не беше с тях. Децата спяха, жена ми, майка ми и баща ми се събудиха и слязоха в салона – те не знаеха какво става. Млад полицай в цивилни дрехи ме придружи до първия етаж, за да се облека. Дясната му ръка стоеше на дръжката на пистолета, който носеше под сакото си. Направи ми впечатление, че ръката му леко трепереше. Беше го повече страх от мен. След като се облякох, той понечи да ми сложи белезниците. С усмивка го помолих да не прави това пред жена ми и родителите ми, а да ми закопчае ръцете, след като излезем. Съгласи се да попита шефа си. Началникът се оказа разумен и белезниците щракнаха около китките ми, когато вече бяхме в колата.

За Париж тръгнахме с две коли. Около десетина цивилни полицаи останаха в къщата, за да направят обиск. По-късно жена ми каза, че са седнали в салона, пили кафе, което баща ми им направил, след което погледнали книгите в библиотеката и си отишли.

В колата, седнал между двама цивилни полицаи, си мислех защо е този цирк. Преди три дни се бях срещнал с моя контакт. Защо не ми каза да отида до тяхното бюро, за да проведат разпит? Щяха да си спестят разходите по разкарването на толкова хора толкова рано сутринта. Но циркът оправдава средствата.

Офисите на френската Държавна сигурност се намираха на гърба на Министерството на вътрешните работи, на двеста метра от Елисейския дворец. Двете коли влязоха във вътрешния двор, откъдето с един асансьор, който дрънкаше като стара вършачка, ме свалиха в третото мазе под земята. По слабо осветен коридор ме вкараха в една килия. Чак тогава ми свалиха белезниците и ме попитаха искам ли кафе. Казах „да“ и в следващия миг почти се стреснах от силния метален удар, с който полицаят щракна резето на вратата. Седнах на дървената пейка. През главата ми не минаваше мисълта какво ще става с мен. Единственото, за което мислех, бяха децата. Те бяха толкова малки и крехки. Как майка им ще им обясни моето отсъствие от дома?

Според френските закони за извършено престъпление полицията има право да държи провинилия се четиресет и осем часа за разпит. След това трябва или да го освободи,

или да го предаде на правосъдието. За престъпление от политически характер, като тероризъм, шпионаж и прочее, този срок е шест дни. Аз седях в мазето на ДСТ точно шест дни. Разпитвах ме по осемнайсет часа на ден. Всеки ден се сменяха по три екипа от полицаи. Редувах се – от българската секция и от руската. Това, което бях гледал по филмите за разпит на затворници, го изживях лично. Както винаги в групата на разпитващите бяха и добрият, и лошият. Спомням си, единият от лошите ми показваше ръцете си до китките. На лявата му ръка беше татуирано „Роже ла Жежен – Индошин“ (Роже Динамото – Индокитай). На дясната – същата татуировка, но с надпис „Роже ла Жежен – Алжери“. „Това – казваше той, като сочеше лявата си ръка – ми е спомен от Виетнам, а това на дясната е спомен от Алжир. Нямам трета ръка да напиша и спомен от теб, но знай, че между тези две ръце всичко ще си кажеш.“

И аз говорих. Разказах им всичко за себе си. Всичко, което те отдавна знаеха и бяха проверили. Нямах никакви задръжки, съвестта ми беше чиста. С нищо не бях накърнил законите на Франция или нейните интереси. Боях се само да не би в името на някакви лични изгоди и с цел да отчетат някакви резултати да не скалъпят фалшиво обвинение против мен.

Единият от инспекторите от българската секция, дребен на ръст, с много зъл поглед, постоянно налиташе да ме удря, като ме заплашваше, че жив няма да изляза от там, ако не се съглася на това, което те искат.

Още по време на срещите с моя контакт в парижките ресторанти, на няколко пъти той ме попита имат ли участие българските спецслужби в смъртта на писателя дисидент Георги Марков в Лондон. Бях му отговорил, че ако действително българските спецслужби имат изготвен списък за ликвидиране на противници на комунизма, то покойният Георги Марков би бил на 148 място.

– Защо пък на сто четиресет и осмо място? – полюбопитства той.

– Ами защото – казах, – лично аз не съм ги броил, но сигурно има поне толкова, които са много по-изявени антикомунисти от него. И освен това – продължих – мисля, че това, което пишат във вестниците за българския чадър, е по-приемливо за Агата Кристи, отколкото за българските спецслужби. В България имаше един Жоро Павето, който убиваше с тухла по главата. Това по приляга на методите на нашите спецслужби. Трябваше ли по време на шестдневния разпит да потвърдя, че смъртта на Георги Марков е ръководена и изпълнена от българските спецслужби? Не можех да направя това, защото информацията, която аз самият имах, беше изцяло в противоречие на лансираната от медиите версия за „българския чадър“ и участието на българи в смъртта на Джери (това беше неговият прякор в Киноцентър „Бояна“).

С полицаите от руската секция на ДСТ разпитите минаваха много по-изтънчено и на високо професионално ниво. Те познаваха и кътните зъби на съветските дипломати и представители във Франция!

– Защо сте давали информация на агент от КГБ, живеещ в Париж? – ме пита главният инспектор и шеф на руската секция в ДСТ, господин Н., който, между другото, говореше нелошо руски.

– Не мога да разбера каква информация и на кого съм я давал – вдигнах рамене.

– Сега ще ви припомним – каза той и се обърна към младия цивилен инспектор, седящ на съседното бюро. – Пусни записа!

Да! Действително това бяха моят глас и този на Саша Соловьев, представител на „Совекспорт Филм“ във Франция. Разговаряхме по телефона след негово позвъняване в 22,00 часа вечерта.

– Дино, прощай за късното обаждане – започваше той, – но на мен бързо ми трябва имена и адреси на пет-шест френски журналисти. Утре в посолството организираме

пресконференция и коктейл по случай провеждането на Седмица на руското кино в Париж.

– Няма проблем, Саша – отговарях аз. – Почакай две минути да отворя моя тефтер. Последва пауза, през която аз търся в тефтера си сред имената на актьори, режисьори и продуценти тези на познатите ми киножурналисти. Продиктувам на Саша имената и телефонните номера на осем известни френски журналисти и кинокритици. Саша ми благодари и ме кани да намина край него, когато имам време, за да изпием по чашка. На последната реплика комисарят Н. се засмя и каза:

– Като познавам добре господин Соловьев, не вярвам да сте се ограничили с по чаша. На шестия ден в 9,00 часа сутринта, след като ми донесоха в мазето кафе и кроасан, ме качиха отново на третия етаж в кабинета, където се провеждаха разпитите. Към 9,30 влезе елегантно облечен мъж на около 50–55 години, с леко прошарена коса. Тримата инспектори, които бяха в кабинета, моментално станаха, опънаха се като почетен караул и му направиха място да седне на централното бюро. Той отвори папката, която лежеше пред него, прелисти няколко страници и се обърна към мен.

– Казвам се Роси и съм дивизионен комисар на Департамента за държавна сигурност към Министерството на вътрешните работи на Франция – представи се мъжът с известна куртоазия. – От получената информация – продължи той – и направеното разследване установихме, че вие сте работили за органите на Държавна сигурност в България, а като цяло и за КГБ, Русия. Поддържали сте редовни връзки с резиденти на разузнавателни централи от тези страни. Нямаме доказателства за личното ви участие в проведени операции от тях на територията на Франция, но това ще установи съдът. Днес ще ви представим на главния съдия-следовател от Съда за държавна сигурност. Той ще определи развитието на вашия казус оттук нататък. Но според мен ще получите минимум три години затвор.